

Levél a szerkesztőséghez

Hatvan éve megjelenésre váró kémiai kultúrtörténeti anyag Kazay Endre (1876—1923) tollából

A közelmúltban jelent meg Fodorné Csányi Piroska, dr. Fábíán Pál, Hőnyi Endre „Kémiai helyesírási szótár” a Műszaki Könyvkiadó (1982) gondozásában. A szótár a legújabb akadémiai helyesírási elveket érvényesíti. A szerzők e munkájukban a szélesebb körű közönség igényeire adaptáltak, könnyen érthető formában kívánják egyrészt a helyesírási szabályokat, másrészt helyesírási szótárként a kémiai szakkifejezéseket, az ásvány- és kőzetneveket, az 1972-ben megjelent „A magyar kémiai elnevezések és helyesírási szabályai”-ban elfogadott nevezéktani neveket (bőrvegyületek, elektrokémiai nevek, szerves és szervetlen csoportnevek), a köznévvé vált gyógyszer-, festék-, textil-, műanyag- stb. neveket, valamint az SI egységek nevét és jelét az olvasók előtárni.

E munkához hézgapótló anyagként javaslom egy 60 éve megírt munkát Kazay Endrétől (1876—1923), melynek „nyomdai” címe „Kémiai műszavaink eredete és rendszertana, különös tekintettel a magyar és gyógyszerészeti vonatkozásokra” — magyar-azó szótárral és ábrákkal. E munkához dr. Illosvay Lajos műgyetemi tanár, a Tudományos Akadémia másodelnöke írt előszót és lektorálta a munkát.

Az előszóban 1922. február 1-i keltezéssel dr. Illosvay Lajos professzor a következőket írta: „Kazay Endre neve a Magyar Chemiai irodalomban ismeretes. Egész pályafutása ritka szép példája annak, hogy az igazi tehetséget tételességre kárhözhatni lehetetlen. Mindig voltak eszméi, és megtalálta az eszközöket és az időt is a végrehajtásukra. Ami a másnak fárasztó munka lett volna, nála szellemi üdülés számba ment. Hát még ha a sors kedvezőbb viszonyok közé helyezte, s nem kellett volna az étellel is állandó harcot folytatnia. Ezúttal nem mint megfigyelő és kísérletező, hanem mint a kémiai ismeretek fejlődésének történetírója mutatkozik be. A kémiai műszavak eredete és rendszerbe foglalása egyaránt érdekli a kemiával és a gyógyszerészettel tüzetesebben foglalkozókat.

Tetemesen megkönnyítette azok munkáját, akik akár nyelvismereteik hiányos volta, akár türelmetlenségüknél fogva ebben a tárgykörben elmélyedni nem bírnak. Valószínű, ha a nyomdai viszonyok kedvezőbbek, művének egyes részleteit talán kimerítőbben és egyenletesebb beosztással dolgozta volna fel, de számolva a kiadás költséges voltával, csak helyeselhető, hogy a maga elé tűzött feladatot a leggazdaságosabban oldotta meg.

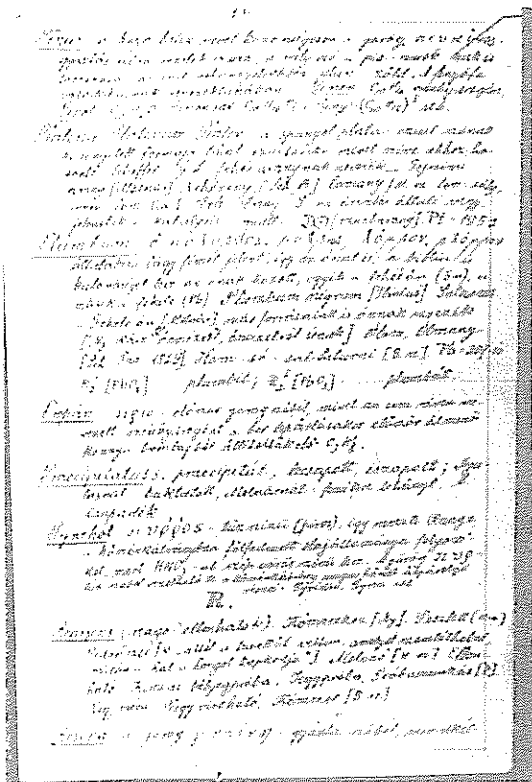
Elismerés illeti a szerzőt fáradságos vállalkozásáért, de a Magyarországi Gyógyszerész Egyesületet is, hogy munkájának megjelentetésében támogatta. És örömmel fejezem ki azt a meggyőződésemet, hogy mindazok, akik érdeklődnek az iránt, hogy a kémiai mesterszavak és fogalomjegyek miként tökéletesedtek a kémiai ismeretek fejlődésében, okulással fogják használni Kazay Endre könyvét, melynek stílusa könnyed, világos, magyaros, és éppen ezért élvezhető is.”

A munka két részből áll:

I. rész:

A kémiai műszavaink lezármazása

1. A kultúra eredete és átszármazása, nomenklatura maradványok az ókortól
2. Az alexandriai iskola kabbalisták
3. Az alchymia kora
4. A természettudományok újraéledése, az iatrochemia kora
5. Az égéstünetmény és az oxigén kora
  - a) A phlogistonisták (Bergmann)
  - b) Lavoisier és a mérleg kora
    - A kötelelmű vegyületek nevezéktana
    - Savak nevezéktana
    - A sók nevezéktana
6. Az atomelmélet kora
  - a) Az egyesülés súlyviszonyai stb.
  - b) A gyökelmélet... kialakulása
  - c) A vegyületek stereochemiai ábrázolása
  - d) Az atomoknál kisebb részecskék

1. ábra. Részlet Kazay „Kémiai műszavaink eredete és rendszertana” c. munkából

- Az ionok és elektronok
- A radioaktív elemek és metalonjai
- Rutherford—Bohr atomjai
- 7. A szén vegyületeinek nevezéktana
  - a) Hoffmann és Liebig nomenklatúrája
    - Valódi képzők
    - Szótöredékek
  - b) A genfi nomenklatúra és az újabb törekvések
    - Részletmutatvány a „genfi nomenklatúrából”
- 8. A magyar kémiai műnyelv megalapítására irányuló törekvések
  - a) Schuster és Bugát iskolája
  - b) Szily Kálmán és Apáthy István

II. rész:

*A fontosabb kémiai kifejezések
magyarító szótára:*

A fenti összeállításból is látható Kazay magas kémiai műveltsége, szakmai precizitása.

Levéltári adatok alapján az értékes munkának nyomtatásban történő megjelenését a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület vállalta magára. Az ATHENEUM nyomdával még Kazay életében voltak tárgyalások (ATHENEUM nyomda levele 1921. december 9-i keltezéssel), végül 1923. május 7-én a nyomda konkrét árajánlatot tett a könyv megjelenéséhez, azonban a gazdasági válság, illetve gazdasági problémák miatt, de Kazay halála (1923. április 20.) is közrejátszhatott abban, hogy a nagy mű nem jelenhetett meg.

A kézirat hiányos ugyan, de feltételezhető, hogy a hiányzó rész a Magyar Gyógyszerészeti Egyesület, dr. Hosszay Lajos professzor ill. dr. Halmai János professzor levéltári anyagaiban töredékként megtalálható, s így teljes értékűként vagy töredékként faximile kiadásban megjelentethető lenne e kultúrtörténeti munka.

Lazarecz László
Pécs, Jókai u. 51. 7622

SZOLGÁLAT KÖZBENI KLINIKAI KÉPZÉSI
PROGRAM KÓRHÁZI GYÓGYSZERÉSZEK
SZÁMÁRA. 3. A KÓRHÁZI MUNKA

C. E. Ashcroft és B. M. Hyman: Pharm. Int. 3 (8), 254—256 (1982).

Az Angol Egészségügyi Szolgálat keretében végzett klinikai gyógyszerészeti szolgálat befejező közleménye. Az első két közlemény a program kialakítását, történetét és struktúráját ismertette, a befejező rész az egyes kórházakban szükséges ezirányú munka részleteivel foglalkozik. A klinikai gyógyszerészet alapvető feladata, hogy a gyógyszerek rendelését pozitív irányba befolyásolja, azt az optimális felhasználás felé terelje. Mindehhez szükség van arra, hogy az orvosi és a gyógyszerészeti személyzet között szoros kooperáció jöjjön létre. Ennek az együttműködésnek egyik kulcskérdése az orvosi vizíteken való gyógyszerészeti részvétél. Számos főorvos szívesen fogadja a betegek vizítje alkalmával az őt kísérő csoport tagjai között a kórházi gyógyszerészt, de ez nem mindenütt általános. A vizíten résztvevő gyógyszerésznek előzetesen tanulmányoznia kell az érdekelt betegek diagnózisát, terápiáját, ill. gyógyszeres kezelését. A gyógyszerészek általában 6—9 hónaponként más és más főorvoshoz vannak beosztva. Szerepük a geriátriai és a kardiológiai beteganyagnál a legjelentősebb. A fontos mellékhatások megismerése ezzel a módszerrel a fiatal orvosok számára is lehetővé válik. A tapasztalatok cseréjének jó terepuma a klinikai konferenciák, valamint a belső tájékozódást szolgáló klub. Ez utóbbi összejövetelek sokszor a lőnces idejére esnek, azzal egybekötvé folynak. E klubokba sokszor külső előadót is meghívunk (198).

A GYÓGYSZERÉSZ SZEREPÉNEK ÉS
FELELŐSÉGÉNEK A MEGHATÁROZÁSA
AZ EGÉSZSÉGÜGYI ALAPELLÁTÁSBAN

L. Bagger Hansen: Pharm. Int. 3 (8), 271 (1982).

A gyógyszerész az eddigi, legáltalánosabban elterjedt meghatározás szerint a gyógyszerek szakértője. Ez a tény központi szerepet biztosít számára a gyógyszerekkel kapcsolatos fejlesztés, a termelés, az ellenőrzés, az elosztás terén csakúgy, mint az információ sokgú teendői terén. Ez utóbbi vonatkozásban az egészségügyi ellátást végzők minden csoportja felé fennáll az információ adásának feladata. Mindez fokozott mértékű, ha a beteg felé történik. Nyilvánvaló az is, hogy bár nagy a felelősség az orvos által rendelt gyógyszer kiadásakor az információ terén, de az sokkal korlátozottabb, mint amikor a beteg öngyógyításáról van szó. Ilyenkor ugyanis a gyógyszerész az egyetlen összekötő kapocs a beteg és az egészségügyi szervezet között. Következésképpen jelentős befolyással bír arra, hogy milyen készítményt fog választani a beteg, hiszen e tekintetben nem is támaszkodhat másra, mint a gyógyszerész információjára. A jól működő egészségügyi szervezet megfelelő kooperációt tételez fel — és tart szükségesnek — a szervezet egyes tagjai között. Fejlett társadalmakban ez meg is valósul. A gyógyszerész a korábbi technológiai/gyártási orientáltságú szerepéből ma egyre inkább a biológiai/betegcentrikus szerepkörbe került át. Így, ha feladatát mai viszonyok között kell meghatároznunk, abban jelentős tényezőt képvisel az, hogy felelős a hatékony és biztonságos gyógyszerelésért (199).